
Türkiye Siyasi Tarihinde Antikomünizm

Türkiye’de antikomünizmin

ve aslında aynı anlama gelmek üzere antisovyetizmin hayli köklü, neredeyse Cumhuriyetle yaşıt bir geçmişı olduğu söylenebilir. Hatta öyle ki, Mustafa Suphi ve yoldaşlarının Anadolu’daki kurtuluş mücadelesine katılmak üzere Bakü’den yola çıkmalarının ardından 28-29 Ocak 1921’de Trabzon’da katledildiklerini hatırlayacak olursak, burjuva iktidarın sınıf kininin Cumhuriyetin kuruluşundan da geriye götürülebileceğini öngörmek gerekecektir. Bu tarihte Şefik Hüsnü Değmer’in liderliğindeki Aydınlık dergisi ve çevresi İstanbul’da, Halk İştirakiyun Fırkası, Çerkes Etem’e bağılı Yeşil Ordu ve Kuvvayi Seyyare birlikleri ise Anadolu’daki yerel direnişlerin içindedir, Türkiye Komünist Partisi’nin 10 Eylül 1920’deki kuruluşunun üzerinden henüz çok az zaman geçse de genç Sovyet iktidarının rüzgârı öylesine güçlüdür ki Ankara’daki Meclis’te Bolşeviklerden etkilenerek kırmızı kalpaklarla dolaşan mebuslar vardır. Ama anlaşılacağı üzere komünistler halen daha parçalıdır ve ulusal kurtuluş mücadelesine hangi özne ya da öznelere önderlik edeceği bir siyasal kavga ve rekabet konusudur aynı zamanda.

Oysa Sovyetler Birliğı

Anadolu’da süregiden ulusal bağımsızlık ve kurtuluş mücadelesini yalnızca selamlamakla yetinmemiştii, -üstelik halen daha bir iç savaşıla, karşıdevrimci sabotajlar ve beyaz terörle boğuşmaktayken- Kemalistlere savaşın gidişatını tayin edecek büyüklükte bir maddi katkı yapmaktan geri durmamıştı. Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşunda sunulan askeri, diplomatik ve bugün artık belgelenmiş de olan maddi desteğe rağmen anti-komünizm ve dolayısıyla antisovyetizm Cumhuriyet yol aldıkça hızla egemen ve resmî ideolojilerin mutlak ve değışmez bir bileşeni haline geldi, bir nevi partiler ve hükümetler üstü devlet politikasına dönüştü. İktisadi programlarının bütün burjuva sınıfsal karakterine rağmen Kemalistler, Türkiye halkının sınıfsız imtiyazsız kaynaşmış bir kitle olduğunu ileri sürmekteydiler, sınıf mücadelelerini inkâr eden ve sola tamamen kapalı bu toplum kurgusuna 30’lu yılların ikinci yarısında Nazi yanlılığı ve Sovyet düşmanlığı eklendi. Türkiye egemen sınıfları 1930’lu yıllar boyunca Almanya ve İtalya’da yükselen faşizme hayranlık beslediler, Türkiye sağcılığının Turancı, Pantürkist kimi isimleri Nazi Almanya’sının Sovyetler Birliğı’ne saldırmasını coşkuyla karşıladılar. Oysa aynı dönemde Sovyetlerin Nazi Almanya’sına karşı verdiği savaşı ve Avrupa’da komünistlerin antifaşist direnişte oynadıkları öncü rol nedeniyle Sovyetler Birliğı ABD kamuoyunda dahi sempatiyle karşılanmaktaydı. Faşizmle savaşıta yirmi milyonu aşkın yurttaşını kaybeden, sinai altyapısı tahrip edilen, açlıkla, salgın hastalıklarla boğuşan, kentleri yakılıp yıkılan Sovyetler Birliğıne yönelik bu batılı sempati çok uzun sürmedi ve ABD emperyalizmi “Hür Dünya” ideolojisinin bayraktarlığını yaparak Soğuk Savaşı cepheleşmesinin mimarı oldu.

Soğuk Savaş Dönemi

İkinci Dünya Savaşı'nın

Sovyetler Birliği'nin zaferiyle son bulmasının ardından ABD'nin öncülüğünde kurulan Soğuk Savaş cephesinde Türkiyeli egemenler de hızla pozisyon alarak ABD'yle çok boyutlu bir iş birliğine girdiler. Bu iş birliğini pekiştirmek adına dış siyasette "Sovyetler ülkeyi işgali edecek" yalanını, iç siyasette de "komünistler ihtilal yapacak" masallarını anlatmaya başladılar. Sovyetler Birliği açısından bakıldığında savaş dönemi boyunca Türkiye'deki iktidar sahipleri safını gayet net şekilde belli etmişti. 1944 yılına kadar Nazilere savaş sanayiinde çok kritik bir hammadde olan krom sevkiyatı devam ettirilmiş, Naziler tarafından işgal edilmiş Sovyet topraklarına Türk askeri heyetler gönderecek kadar küstahça davranışlarda bulunulmuştu. Dolayısıyla Sovyetler Birliği 1945 yılında iki ülke arasında çeşitli anlaşmaların gözden geçirilmesini gündem etmişti. Ancak bunun üzerine derhal Sovyetlerin Türkiye'den toprak ve üs talep ettiği yalanları ortaya atılmış ve bu yalanlar komünizmin Türkiye için gerçek bir "tehdit" olduğunu kanıtlamak adına komünistlere yönelik ağır bir baskı ve yıldırma politikası izlenmesine vesile edilmiştir.

1945 yılında Sertellerin

sahibi olduğu Tan gazetesinin matbaası yakıldı, 1948 yılında Niyazi Berkes, Pertev Naili Boratav ve Behice Boran gibi ilerici öğretim üyelerinin Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ndeki görevlerine son verildi. Hür, Zincirli Hürriyet, Marko Paşa, Malum Paşa ve ardılı olan diğer mizah dergileri kapatıldılar, baskıya uğradılar.

Cemiyetler Kanunu'nda

yapılan değişiklikle sınıf esasına dayalı dernek kurmanın serbestleşmesi üzerine komünistler hem çeşitli işkollarında sendikalaşmanın öncüsü oldular ve hem de açık siyasal faaliyet yürütmek üzere Türkiye Sosyalist Partisi ve Türkiye Sosyalist Emekçi Köylü Partisi'ni kurdular. Altı ay gibi kısa bir sürede çok sayıda işçiyi örgütlemeyi ve sendikal birlik çatısı altında bir araya getirmeyi başaran komünistlerin sendikal ve siyasal faaliyeti yasaklandı. Hemen ardından 1947 ve 1951 yıllarında Türkiye Komünist Partisi üyelerine yönelik kapsamlı tevkifatlar gerçekleştirildi.

Türkiye egemen sınıfları

Soğuk Savaş dönemine devlet geleneği kabul edilebilecek koyu bir komünizm

---

düşmanlığıyla girdiler, Türkiye’de savaş sonrasında ortaya çıkan çok partili siyasal yapıya bakıldığında antikomünizmin iktidar ve muhalefet partileri arasında bir ortak payda ve birleştirici bir ortak düşman olduğu anlaşılır, bu yapıya merkezinde ABD’nin durduğu “Hür Dünya” ile yakınlaşabilmek ve eklenilebilmek adına kendisini abartılmış jestlerde açığa vuran bir Amerikancılık da eklenmiştir. 11 Kasım 1944’te ABD’de ölen Türkiye’nin Washington Büyükelçisi Münir Ertegün’ün na’sının 1946 Nisan’ında Missouri savaş gemisiyle İstanbul’a getirilmesi ve sevinç gösterileriyle karşılanması böyle bir jest olmuştu.

Derken karşılıklı jestler

birbirini izledi ve 7 Mayıs 1946’da ABD ile Türkiye arasında imzalanan bir anlaşmayla Ödünç Verme ve Kiralama Yasası’ndan doğan borçlar silindi. Bretton Woods anlaşması kapsamında 7 Eylül 1946’da alınan bir kararla Türk lirasının değeri yeniden belirlendi ve IMF’ye katılmanın koşulları yerine getirilmiş oldu. Türkiye’yi ziyaret eden ABD’li uzmanların ve Dünya Bankası heyetinin hazırladıkları raporlar aracılığıyla devletçi iktisat politikalarının terk edilmesini, iktisadi kalkınmada sanayidense tarıma öncelik verilmesini telkin eden görüşler benimsendi. Türkiye, Truman Doktrini çerçevesinde 1948 yılında imzalanan Marshall Planı kapsamına girmeyi başardı ve ABD’den mali kaynak almaya başladı. Uluslararası işbölümü içerisinde Avrupa ekonomisine tarım ürünleri tedarik eden ülke rolü uygun görülen Türkiye Kore’ye asker gönderdi ve NATO üyeliğinin yolu açılmış oldu.

Türkiye’deki sendikacılık

hareketi Marshall Planı çerçevesinde fonlandı, sendika yöneticileri ABD’ye taşındılar, ABD’li uzmanların Türkiye’ye davet edilmesiyle sendikal endoktrinasyon da Amerikan tipi sendikacılık üzerinden şekillendi.

Truman Doktrini

çerçevesinde Türkiye’nin yardım almaya başladığı 1947 yılında toplanan CHP Kurultayında sermayenin önünü açan tarım odaklı bir iktisadi kalkınma programı benimsendi. Bu tercih toprak sahibi sınıfların daha da zenginleşmesini, DP iktidarıyla birlikte var olan koşullardan en fazla yararlanan kesimler arasına girmesini sağladı. Savaş boyunca vurgun ve karaborsacılıkla güçlenen ticaret sermayesi palazlandı. Dış ticaretin liberalizasyonu ve yabancı sermayeyi teşvik amacıyla çıkarılan 1951 ve 1954 tarihli kanunlar ithalat ihracat mümessilliği yapan ve bazıları ABD’li şirketlerle çalışan ticaret sermayedarlarının büyük kazançlar elde etmesini sağlamış oldu. Yabancı sermayeyi ülkeye sokmak için 1947’de CHP tarafından hazırlanan kararnameler yetersiz kalınca 1950’de ilk kez Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu çıkarıldı. 1954’te çıkarılan Petrol Kanunu petrol alanını yabancı şirketlere tamamen açıyordu.

Türkiyeli egemenlerin küçük Amerika olma özlemini Celal Bayar 1957'de Taksim'deki seçim konuşması sırasında şöyle ifade etmişti: "Biz memleketimizde Amerikalıların ilerleyişleri seyrini takibe çalışmaktayız. Öyle ümit ediyoruz ki, 30 sene sonra bu mübarek memleket 50 milyon nüfusu ile küçük Amerika olacaktır."

1952'de Amerikalı bir eş başkana sahip olan Türkiye Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü'nün kuruluşu, New York Üniversitesi'nden öğretim üyelerinin Siyasal Bilgiler Fakültesine ve Siyasal Bilgiler Fakültesinde görevli öğretim üyelerinin New York Üniversitesi'ne davet edilmesi kamu diplomasisini ABD etkisine açan, sosyal bilimlere davranışçı ekolün damga vurmasına, siyaset sosyolojisinin sınıfsızlaştırılmasına ön açan gelişmeler oldu.

Türkiye ABD'yle Fulbright anlaşması yapan on üçüncü ülke oldu ve program fiilen 1951'de işlemeye başladı. 1950'lere kadar Türkiye'deki üniversite eğitiminde işletme ayrı bir disiplin olarak yapılandırılmamış, sadece İşletme İktisadı Kürsüsü olarak var olmuştu. Ford Vakfı İstanbul Üniversitesi İşletme İktisadı Enstitüsü'nün 1954'teki kuruluşunda doğrudan rol aldı. Orta Doğu Teknik Üniversitesi başlangıçta, tanımlanan bölge ülkelerinin gereksinim duyduğu teknik elemanların yetiştirilmesi misyonuyla kurulmuştu, yalnızca başlangıçla sınırlı kalmış olsa da Türkiye'deki bir eğitim kurumuna bölgesel rol biçilmiş olması, bu kurum için BM kaynaklarının seferber edilmesi Türkiye'nin Soğuk Savaş'ın ilk yıllarında en azından eğitim başlığında bir üs olarak düşünüldüğünü ortaya koyuyor.

Türkiye'de 60'lı yıllar sosyalizmin toplumsal meşruiyetinin en yaygın, toplumun ilerici fikirlere en açık olduğu yıllardı, 12 Mart faşizminin boğduğu sınıf hareketinin yeniden toparlanmaya çalıştığı sonraki on yıl sosyal demokrasinin "ortanın solu" çizgisinde karşılık bulduğu yıllara tekabül ediyor. CHP lideri Bülent Ecevit'in ismine bundan önce 1950'lerin fikir hayatına damga vuran Forum'un yazarları arasında rastlıyoruz. Forum'da Mümtaz Soysal, Bülent Ecevit, Turhan Feyzioğlu gibi ileriki yıllarda siyasette öne çıkacak olan isimler yazıyordu.

Forum dergisi, liberal demokrasi ve iktisadi liberalizasyonun eşzamanlı olarak hayata geçirilmesini savunan, antikomünist bir Batıcılığın ve Anglosakson tipi liberalizmin birbirini beslediği bir siyasal hat geliştirdi. Uzlaşmaz sınıf çelişkilerini yumuşatmak üzere piyasaya sınırlı bir devlet müdahalesini savunan Forum'un çizgisi Batı Avrupa'da savaş sonrasına damgasını vuran refah devletçi sosyal

---

demokrat çizgiye oldukça yakındı. Özellikle İngiliz İşçi Partisi'nin güç kazanmasının ardından Avrupa'da etkisini daha güçlü bir biçimde hissettiren bu çizgi, aynı zamanda keskin bir antikomünizmle harmanlanmıştı. Savaş sonrasında Avrupa'nın pek çok ülkesinde güçlenen komünist harekete karşı sistem içerisinde çıkarılabilen en güçlü alternatif olan refah devletçi sosyal demokrasinin ilkeleri, Forum çevresinin siyasi, iktisadi ve ideolojik duruşuyla örtüşmekteydi.

Türkiye Sağ ve Antikomünizm

Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana düzen siyasetinin ana unsurlarından olagelmiş olan Türkiye sağ siyaseti özellikle Adnan Menderes ve Demokrat Parti iktidarıyla toplumsallaşmış, toplumun her alanına nüfuz etmiş ve devlet kurumlarının içine kök salmıştır. Genel özellikleri açısından emperyalizmle tam boy bağımlılık içine girildiği, eğitim kültür ve sanat alanında gericileşmenin dayatıldığı, işçi sınıfının teslim alınmaya çalışıldığı ve kamu kaynaklarının patronlar lehine yağmaya açıldığını görmekteyiz. Bu anlamda Demokrat Parti, 27 Mayıs darbesiyle alaşağı edilmiş olsa bile emperyalist bağımlılık ilişkileri ve kapitalist üretim biçimleriyle hesaplaşma içine girilmediğinden dolayı aynı ideoloji ve aynı uygulamalar bu kez Demirel'in Adalet Partisi'yle yeniden ortaya çıkmış ve 12 Eylül askeri darbesine kadar çeşitli aralıklarla da olsa ülkede iktidar olmuştur. Bu çevreler artık kimliklerine işlemiş halde olan antikomünist duruşlarını parti programlarına yazmaktan da geri durmamışlardır:

Adalet Partisi 1969 Programından Madde-8

Vatandaşı vatandaşa düşman etmeye ve memleketin bütünlüğünü parçalamaya çalışan; cemiyetin çeşitli kanatlarını ve tabakalarını birbiri aleyhine çevirmeye gayret eden, çok partili düzeni ve ona dayanan hür seçimle kurulmuş parlamentoyu gözden düşüren ve kötüleyen; demokratik sistemi Türk milletine uygun görmeyen; totaliter bir iradeyi zorla memlekete kabul ettirmeye çalışan aşırı cereyanlarla en tesirli bir şekilde mücadeleyi, demokratik sistemi müdafaa etmek ve vatandaşın hürriyetini güven altında tutabilmek için zaruri bir mesuliyet sayarız."

Burada toplumu bizzat iktidar sahiplerinin patronlar ve işçiler, sömürenler ve sömürülenler olarak ayırması değil, bunun böyle olduğunu söylemek mahkûm edilmekte, hür seçim adı

---

altında demokrasıcılık oyunu halkın iradesi olarak gösterilmektedir. Adalet Partisi'nin icraatlarına bakıldığında "vatandaşın hürriyetini güven altında tutmak" için yapılan sayısız baskı, katliam, yolsuzluk, kamu yararı aleyhine sayısız uygulama görülecektir. Yine aynı dönemde kendilerine her ne konuda olursa olsun en temel eleştiriler bile antikomünist bir histeri ile cevaplanmış, bu dönemde sağ siyaset çok şaşkırtıcı açıklamalara imza atmışlardır:

"Adalet Partisi Grubu adına Süleyman Demirel ve 81 milletvekili tarafından verilen ve Milli Eğitimin millilikten uzaklaştığı ve eğitim kurumlarında partizanca baskı yapıldığına dair verdikleri gensoru önergesinden (18 Mayıs 1978):

... Eğitim ve öğretim kurumlarında can güvenliği kalmamıştır. Marks'ı, Engels'i, Lenin'i iftiharla başlarının üstünde taşıyanlar "özgürlükçü" sayılmakta ve Milli Eğitim Bakanı tarafından tebrik edilmekte, toplantılarına başarı telleri çekilmektedir. Eğitimimizin üzerine çöken bu büyük kâbusu ortadan kaldırmak ve Temel Eğitim Kanununu bütünü ile hâkim kılmak bütün vatanseverler için müşterek görev haline gelmiştir..."

Tipik

Bir Sağcı: Morrison Süleyman

Bu

dönem düzen siyasetinde ana akım aktörleri arasında çok sayıda isim bulunsa da en çarpıcı ve en karakteristik olanı kuşkusuz Süleyman Demirel'dir.

Türkiye

burjuvazisinin ABD emperyalizmine tam boy biat ederek ülkenin emperyalizmin talepleri doğrultusunda kapitalist dönüşümüne başladığı dönem 1950 yılında iktidara gelen Demokrat Parti yönetimiyle olur. Bugün yapılan Adnan Menderes güzellmelerinin aksine o dönemler emekçiler için baskı, örgütsüzlük, açlık, yoksulluk, sefalet, Kore topraklarında ABD çıkarları için ölmek anlamına geliyordu. Baskıcı iktidarını yasaların dışına taşıyarak kurumsallaştırma peşinde olan Menderes ve ekibi, emekçi halkın yükselen memnuniyetsizliğinin düzen dışına çıkmasını engellemek adına kontrollü bir şekilde alaşağı edilmiş, iktidar kısa süreliğine askeri yönetime geçmiştir.

Darbenin

ilk aşamasından itibaren emperyalizme bağlılığını ilan eden emir komuta zinciri içindeki askeri heyet, o döneme göre oldukça özgürlükçü bir anayasanın yazılmasını sağladıysa da emekçilerden yana bir iktidar değil kapitalist düzenin sürmesi için faaliyet gösteriyordu.

Bu

anlamda bakıldığında 27 Mayıs 1960 darbesinin ardından kapatılan Demokrat Parti'nin siyaset tarzı olan emek sömürüsüne dayalı kapitalizm savunusuyla ve işçi sınıfı aydınlanmasını baskılamak için kullandığı gerici ideoloji ve milliyetçilikle hesaplaşılmamıştı. Dolayısıyla iktidarını sıkıntısız şekilde devam ettirmek isteyen burjuvazi aynı yöntemleri geliştirerek yeni aktörlerle devam ettirmekten geri durmadı.

Süleyman

Demirel böyle bir dönemin öne çıkan siyasi aktörüdür. Gerici tarikatların örgütlenmesinin önünü açan, emperyalizmle iş birliğini her şeyin önüne yatan, sömürü koşullarının daha da artırılmasını, patronların kârları yükseltirken işçilerin daha da örgütsüzleştirilmesini savunan, aydınların, solcuların, emekçilerin kontrgerilla eliyle öldürülmesini alkışlayan, Deniz Gezmişler gibi bu ülkenin onuru devrimcilerin asılmasını sağlayan düzen siyasetinin tipik lideridir. O da Türkeş gibi ileri yaşında demokrasi abidesi ilan edilse de burjuvazinin sömürü düzeninin sürmesi için canını dişine takmış olan bir dönem siyasetçisidir.

Emperyalizm,

Kontrgerilla, Milliyetçilik ve İslamcı Faşizm

12 Eylül 1980 darbesinden

hemen önceki döneme bakıldığında Türkiye'nin adı konmamış olan bir iç savaşın içinde bulunduğu söylenebilir. 1960'lı yıllardan başlayarak serpilip büyüyen örgütlü sol hareket ve işçi sınıfı mücadelesi daha önce görülmemeyen bir ölçüğe ve yaygınlığa ulaşmış durumdaydı. Ancak toplumsal hayatın bu yönde akışı, karşısında sınıf düşmanı öznelerin ve uluslararası emperyalist merkezlerin müdahalesini buldu. Bu dönemde öne çıkan öznelere ve yapılara bakıldığında tamamında emperyalizmin örgütleyiciliği çok açık bir şekilde görülür. Burada kısaca ele alacağımız ve kendilerine "ülkücü" diyen kontrgerilla cinayet örgütleri de bu şekilde kurulmuş ve iktidardaki burjuvazi tarafından, devlet kurumları tarafından korunmuş-kullanılmış aygıtlardan birisidir.

Kendilerini “milliyetçi”

olarak tarif eden unsurların kökenlerine bakıldığında özellikle 1940’lı yıllarda tüm Avrupa’da yükselişe geçmiş olan faşizmin etkileri çok açık şekilde görülür. Ülkemizde de özellikle bu akımın temsilcileri belirli bir dönem korunup kollanır. Hatta bu eğilim o kadar kuvvetlidir ki İkinci Dünya Savaşı devam ederken Nazi işgali altında bulunan Sovyet topraklarına askeri heyetler gönderilir. Bu heyet içinde yer alan emekli General Hüseyin Hüsnü Emir Erkilet cephe gezisinin ardından Berlin’de bizzat Adolf Hitler tarafından kabul edilir. Görüşme sonrasında Erkilet’in izlenimleri çok çarpıcıdır:

“Alman Führeri bütün bu ehemmiyetli ve çok değerli sözleri, gözlerimizin içinde akislerini arayarak, çok yüksek, güzel ve tatlı bir ifadeyle söyledi. Biz de nihayet kendisine bizi kabul ederek izahatta bulunmak lütfundan dolayı teşekkürde bulunarak ayrıldık. (...) beni ewela Doğu cephesinin cenup kısmını görmeye ve ondan sonra harp karargâhında kendini ziyaret etmeye müsaade ve davet eden Alman Führeri ve umum Alman kuvvetleri başkomutanı Ekselâns Adolf Hitler’e burada teşekkür etmeyi ayır bir vazife addederim.”

Ancak sürmekte olan

İkinci Dünya Savaşı’nı Sovyetler Birliği’nin de içinde bulunduğu cephenin kazanacağı belli olunca bu ekipler 1944 yılındaki Turancılık-İrkçılık davalarında göstermelik şekilde tasfiye edilmiştir. Ancak savaş sonrasında ortaya çıkan Soğuk Savaş ortamı ve küresel ölçekteki antikomünist örgütlenme ile bu unsurlar yeni görevler için yeniden devreye alınmıştır. Burada özellikle adı 27 Mayıs 1960 İhtilali sırasında kamuoyuna seslenen kişi olarak bilinen dönemin kurmay subayı Alparslan Türkeş dikkat çekici bir örnektir.

1990’lu yıllarda adeta

bir demokrasi tutkunu bilge lider olarak burjuva medyası tarafından pazarlanan Türkeş, dönemin milliyetçi ortamında büyümüş ve faşizm ideolojisini benimsemiştir. Ordu mensubuyken yargılandığı 1944 Davası’nda hüküm giyse de değişen siyasi ortamın da etkisiyle davası yeniden görülmüş, suçsuz bulunmuş ve askeri kariyeri gelişerek devam etmiştir. Özellikle savaş sonrasında emperyalizm eliyle oluşturulan komünizm karşıtı cephede Türkiye de yer almış, iktidar sahiplerinin ve patronların çıkarları gereğince sol, sosyalizm ve işçi sınıfı mücadelesi baskı altına alınmaya çalışılmıştır. Bu anlamda düzen siyasetinin elindeki çok çeşitli aygıttan bir tanesi de Türkeş ve

---

çevresindekiler eliyle kurulan “yasadışı” kontrgerilla örgütlenmedir. ABD’nin başını çektiği uluslararası terör örgütü NATO kapsamında aralarında Türkes’in de bulunduğu subaylar komünizme karşı yasadışı müdahaleler konusunda eğitim almak için yurtdışı görevlerine gitmiş, burada uzun süre eğitilmişlerdir.

Bu ekibin yükselen sola karşı devlet korumasında yasadışı yöntemlerle giriştiği işkence, adam kaçırma, cinayet ve katliamlar bugün hepimizin bildiği önemli olaylardır. Bugün adeta unutturulmaya çalışılan ve katillerinin aklandığı olaylardan sadece birisi olan Bahçelievler Katliamında 8 Ekim 1978 günü Ankara’daki evlerinde Türkiye İşçi Partisi üyesi Latif Can, Efraim Ezgin, Hürcan Gürses, Osman Nuri Uzunlar, Serdar Alten, Faruk Ersan ve Salih Gevence canice katledilirler. Katliam doğrudan Milliyetçi Hareket Partisi Başkanı Alparslan Türkes’e bağlı olarak hareket eden Ölkü Ocakları Derneđi yönetiminden Abdullah Çatlı tarafından organize edilir. Olayın failleri Abdullah Çatlı, Haluk Kırcı, Ünal Osmanağaoğlu, Bünyamin Adanalı, Ercüment Gedikli, Mahmut Korkmaz ve Kadri Kürşat Poyraz çoğunlukla yakalanmazlar, yakalansalar bile ya çeşitli şekilde saliverilmişler ya da cezaevinden firar etmeleri sağlanmıştir.

Bahçelievler Katliamı gibi bir kontrgerilla katliamı 1 Mayıs 1977 günü İstanbul Taksim’deki kutlamalar sırasında yaşanmıştir. Tarihe Kanlı 1 Mayıs olarak geçen katliamda kutlamalar için alana gelmiş olan kitlenin üzerine yayılım ateşi açılmış; hem doğrudan açılan ateş hem de sonrasında polis eliyle yaşatılan izdiham ve panikte 34 kişi öldürülmüştir. Katliamın sorumluları hiçbir zaman ortaya çıkartılmamıştir.

Yaşanan bu ve bunun gibi eylemler karşısında sol siyaset gerekli yanıtları üretememiş ve bu anlamda Türkiye’deki burjuvazi ile emperyalizmin planları başarıya ulaşmıştir. 12 Eylül 1980 askeri darbesine giden yol bu şekilde hazırlanmış, darbe sonrasında örgütlü sol ve işçi sınıfı hareketi tasfiye edilmiştir.

Yaşanan bu türlü olayların karşısında düzen partileri sürekli itidal çağırısı yapmış, gerçek suçluların bulunması çabalarını yokuşa sürmüşlerdir. İşçi sınıfı siyasetine ve genel olarak sosyalist sola karşı devlet güdümünde düzenlenen saldırılara kesinlikle cepheden karşı çıkılmamıştir. Bu anlamda dönemin önde gelen siyasetçilerinden Bülent Ecevit kontrgerilladan haberi olmadığını söylemiş; Süleyman Demirel ise Çorum Katliamı’na dair görüşlerini soran gazetecilere “Çorum’u bırakın Fatsa’ya bakın” diyerek sosyalist aday “Terzi” Fikri Sönmez’in

---

belediye başkanlığını yaptığı yöreyi hedef göstermiştir. Yine Demirel'in söylemiş olduğu "Bana sağcılar adam öldürüyor dedirtemezsiniz" sözü ise başka bir açıklamaya gerek bırakmayacak netliktedir.

İşçi sınıfı

örgütlenmesine ve genel olarak sol siyasete karşı iktidardaki burjuvazi eliyle kurulan önemli araçlardan birisi de Komünizmle Mücadele Dernekleri'dir. 1950 yılında kurulan dernek özellikle dini değerlerin arkasına sığınarak işçi sınıfı siyasetinin önünü kesmek için devlet eliyle desteklenmiş ve örgütlenmiştir.

Derneğin ilk kurucuları

arasında Fethi Tevetoğlu, İlhan Darendioğlu ve Nur Cemaati'nin kurucusu Bekir Berk dikkat çekmektedir. İzmir, İstanbul ve Erzurum'da kurulan dernek üyeleri arasında tanınmış isimler vardır; Recai Kutan, Fethullah Gülen, Cemal Gürsel, Adnan Menderes, Celal Bayar, Süleyman Demirel ve Turgut Özal.

27 Mayıs 1960'dan sonra

faaliyetlerine kısa süreliğine ara veren dernek 1963 yılında emperyalizmin kontrgerilla faaliyetleri kapsamında yeniden yapılandırıldı. Yükselen sola karşı devlet eliyle hızla yaygınlaştırıldı.

1965'te 27 olan şube

sayısı kısa sürede 110'a çıktı. 1965 yılından itibaren İzmir, Antalya, Adana, Erzurum, Kars ve Trabzon'da mitingler düzenledi. Derneğin önde gelen üyeleri, daha sonra İlim Yayıma Cemiyeti'nin kuruluşunda da yer almıştır.

Genel olarak toplumun

gericileştirilmesi ve dincileştirilmesi çabalarının ötesinde işçi sınıfı önderlerine ve sol siyasete karşı devlet tarafından kollanan bir "yasadışı" örgütlenme olarak sayısız eylem gerçekleştirmiş, ülkenin gericileşmesine ve karanlığa itilmesine katkıda bulunmuştur. Bunlardan en bilineni şüphesiz 16 Şubat 1969'da meydana gelen ve Taksim'de Amerikan filosunu protesto eden solcu öğrencilere ve işçi örgütlerine karşı yapılan saldırıdır. Adalet Partisi iktidarında adeta polis kontrolünde yapılan bu gerici saldırıda Ali Turgut Aytaç ve Duran Erdoğan hayatını kaybetmiştir.

Türkiye’de ortanın solu
kalkınma, refah ve sosyal adaleti sağlayacak bir “düzen değişikliği” iddiasıyla
ortaya çıktı ve dönemin emekçi sınıflarının ve hatta sol hareketin önemli bir
bölmesi tarafından umut ışığı olarak görüldü.

1965 yılında İsmet İnönü
tarafından ortaya atılan ortanın solu çizgisinin gerek misyonunda gerekse bu
misyonu propaganda ederken öne çıkardığı kavramlarda dönemin hâkim atmosferi
her bakımdan belirleyici role sahipti.

1960’lı yıllara
gelindiğinde Türkiye’de işçi sınıfı etkili bir toplumsal özne olarak ortaya
çıkış, yürüyüşler, grev ve direnişler birbirini izlemeye başlamıştı. Sınıfın
sendikal örgütlenmesi işbirlikçi Türk-İş çizgisinden kopuş yaşamış, DİSK
altında bağımsız ve militan bir karakter kazanmıştı. İşçi sınıfının varlığı siyaset
sahnesinde de karşılığını yaratmış, Türkiye İşçi Partisi (TİP) emekçi kesimler
arasında büyük bir ilgi uyandırmıştı. Sosyalist düşünceyle tanışan öğrenci
gençlik üniversitelerde fikir kulüplerinde örgütleniyor; “kapitalist olmayan
kalkınma yolu” fikri aydın ve bürokratlar arasında giderek daha etkili bir
çekim merkezi oluşturuyordu.

Büyük bir toplumsal
uyanışın göstergeleri olan bu gelişmeler ışığında ülkede sınıf savaşımının
keskinleşmesinin kaçınılmaz olduğu açık görülüyordu.

Cumhuriyetin kuruluşundan
itibaren komünizm etkisine karşı derin bir hassasiyetle hareket eden ve Soğuk
Savaş yıllarında ülkede komünizm tehdidinin “icat edilmesinde” büyük rol
oynayan İsmet İnönü, 1960’ların Türkiye’sinde gidişatı tüm açıklığıyla görmüş
ve sosyalist solun yükselişine set çekme misyonuyla CHP’nin yeniden
yapılandırılması gerektiğini tespit etmişti. CHP, emekçi sınıfları ve aydınları
cezbeden ancak bunu yaparken kendini yalnızca sağa değil, komünizme karşı da
konumlandıran, komünizmi engelleme misyonunu özellikle vurgulayan bir fikir ve
eylem partisine dönüştürülmeliydi. İnönü, CHP’nin komünizmi engelleme
misyonunu, “Memleket baştan aşağı tam sola gidiyordu. Ne kadar itibarımız varsa
onunla bu cereyanlara sahip olacağız. Bu memleketi aşırı istikamette gitmekten
koruyacağız” sözleriyle ifade ediyordu.

Emekçi sınıfları ve aydınları cezbetmek üzere parti programında öne çıkarılan kalkınma, refah ve sosyal adalet gibi kavramların İkinci Dünya Savaşı'ndan muzaffer çıkan ve ekonomi ve sosyal politikalar alanında göz doldurucu hamleler yapan Sovyetler Birliği'nin etkisini taşıdığı açıktı. Nitekim savaş sonrası dönemde Batı'da kalkınma ideolojisi büyük güç kazanmış, refah devleti mekanizmaları yerleştirilmiş, sosyal adaleti sağlamak üzere devletin ekonomiye müdahalesi kabul gören bir kural haline gelmiş ancak tüm bu uygulamalar kapitalizmin sürekliliğinin sağlanması esasına göre ehlileştirilmişti. CHP'nin kalkınma, refah ve sosyal adalet anlayışı da elbette Batı kapitalizmini örnek alıyordu.

CHP'nin ortanın solu politikasının kapitalizme olan sadakati, sıkça vurgulanan "hürriyet nizamı içinde kalkınma" formülasyonu ile ifade ediliyor, kalkınma adına alınacak olan tedbirlerin teşebbüs özgürlüğünün düşmanı değil teminatı olacağı sözü veriliyordu. CHP, sermaye sınıfına yalnızca teşebbüs özgürlüğünün değil, genel olarak kapitalizmin bekasının ortanın solunun başarısına bağlı olduğu mesajını veriyor, Batı kapitalizminin "kurtuluşunu" ortanın soluna borçlu olduğunu İnönü'nün şu sözleriyle iddia ediyordu: "O ortanın solu ki, bütün Batı memleketleri, demokratik ülkeler, harbin sonunda ortanın solunu tutmakla inanılmaz kalkınmalarını gerçekleştirmişlerdir. Almanya'yı, Fransa'yı, İtalya'yı o günler ayrıca komünizm tehlikesi tehdit ediyordu. Komünizm bu memleketlerin kapısında ve o memleketlerin halkına "hele oyunuzu bize verin, biz sizi bir kaldıralım ki görün" diyordu ve bu ses derin yankılar uyandırıyor. Fakat halk bu memleketlerin her birinde oyunu ortanın soluna verdi ve ortanın solundaki yolundan bu memleketler kalkındı, bu memleketlerden komünizm tehlikesi kalktı."

CHP'nin "hürriyet nizamı içinde kalkınma" söylemi yalnızca teşebbüs özgürlüğü bağlamında değil, aynı zamanda sosyalizmin bireysel özgürlüklerin düşmanı olduğu yönündeki antikomünist Soğuk Savaş söyleminin yeniden üretilmesi amacıyla da kullanılıyordu. Seçim bildirgelerinde, "İnsanlara ekmek vermek için hürriyetlerini ellerinden alan rejimleri reddediyoruz" ifadelerine yer veriliyordu.

Bu bağlamda sola açık emekçi kitlelere antikomünizmin zerk edilmesinde esas misyonu CHP'nin üstlendiğini söylemek yanlış olmaz. Bülent Ecevit'in emek gündemli konuşmaları sırasında kullandığı, "Bizim istediklerimizden pek çoğu komünist ülkelerde yoktur. Komünist ülkelerde sendika özgürlüğü yoktur. Komünist ülkelerde işçilere toplu sözleşme, grev hakları tanınmaz. Komünist ülkelerde köylülerin pek çoğu, kendi işlediği toprağın sahibi değildir" ifadeleri bunun en açık örneğini oluşturuyor.

CHP'nin ortanın solunu propaganda ederken öne çıkardığı antikomünist söylem yalnızca sermaye sınıfına veya emekçi kitlelere hitap ederken değil, dönemin sağ partileriyle yapılan polemikler içinde de geniş yer tutuyor, sağın "komünizmin önünü açıyorsunuz" suçlamalarına karşı komünist hareketlerin asıl Demirel döneminde güçlendiği cevabını veren CHP, komünizmin, yükselişi önlenmesi gereken bir siyasi hareket olduğu konusunda sağ partilerle ağız birliği yapıyordu.

CHP'nin antikomünizm konusunda sağ siyasetle olan ortaklığının yalnızca ağız birliğinden ibaret olmadığı ise emek düşmanı kimi politikalar konusunda sağa verilen destekle kendisini gösteriyordu. Bunun en çarpıcı örneklerinden birisi, Adalet Partisi'nin, bir işçi sendikasının Türkiye çapında faaliyet gösterebilmesi için kurulduğu işkolundaki işçilerin en az üçte birini kapsamasını şart koşan düzenlemesine verilen destektir. Söz konusu düzenleme DİSK'i hedef alan ve Türkiye işçi sınıfı tarihine altın harflerle yazılan 15-16 Haziran direnişiyle sonuçlanan ünlü düzenlemeydi. CHP ise yalnızca düzenlemeyi değil, direnişi bastırmayı hedefleyen ve yüzlerce işçinin tutuklanmasıyla sonuçlanan sıkıyönetim kararını da desteklemesiyle tarihteki karanlık yerini aldı.

"Ortanın Solu" iktidarda

CHP, Bülent Ecevit'in genel başkan olmasının ardından 1977 yılında büyük bir seçim zaferiyle iktidara geldi. Partiyi iktidara taşıyan şey, ortanın solu programında ifadesini bulan düzen değişikliği vaadinin yanı sıra son yıllarda yükselişe geçen faşist saldırılar karşısında ülkede güvenliğin tesis edilmesi vaadiydi. Bu vaatler emekçi halk arasında büyük coşku yaratmış, DİSK başta olmak üzere emek hareketinin ve TKP dâhil olmak üzere örgütlü solun geniş desteğini almıştı.

Kalkınma, refah ve sosyal adalet söylemiyle bezeli düzen değişikliği vaadinin ilk karşılığı IMF'yle yapılan anlaşmalar, Türk Lirası'nda devalüasyona gidilmesi, kamu harcamalarını sınırlandırılması, Merkez Bankası tarafından kamuya kullandırılan kredilerin kısıtlanması, devlet işletmelerine ait ürünlere yapılan yüksek zamlar, ihracatçı şirketlerin yurtdışından borçlanabilmesinin önünün açılması ve bu borçların devlet garantisi altına alınması oldu.

Ülkede faşist

---

saldırıların önüne geçilmesi yönündeki beklenti de kısa süre içinde boşa çıktı. Ecevit, faşist saldırıların arkasında yatan kontrgerilla örgütlenmesini ülke gündemine taşıyan ilk siyasetçilerden biri olmasına karşın, iktidara geldikten sonra, "Yaptığım araştırmalara göre Türkiye'de devletçe düzenlenmiş kontrgerilla resmen yoktur" diyerek akıllardan silinmeyen ünlü manevrasını gerçekleştirdi.

Hükümet, ortada emekçi halkı sindirmeyi hedefleyen sistemli bir faşist terör olduğunu inkar ediyor, yaşananların sağ-sol çatışması olduğunu iddia ederek iki tarafı şiddet zemininde eşitliyordu. CHP'nin kurultay raporlarına yansıyan değerlendirmelerde, sağ ve solun "aralarında gizli bir ittifak varmışçasına, devlet ve hukuk düzenine, hükümete karşı yer yer birleşik bir görüntü içine" girdikleri iddia ediliyor, hükümetin alacağı önlemlerde sağa da sola da öncelik verme niyetinde olmadığı açıkça dile getiriliyordu.

Bu tabloda faşist saldırıların protesto edilmesine bile yer yoktu. DİSK'in, İstanbul Üniversitesi'nde yedi öğrencinin ölümü ve 41 öğrencinin yaralanmasıyla sonuçlanan 16 Mart katliamını protesto etmek için düzenlediği iki saatlik iş bırakma eylemine ("Faşizme İhtar" eylemi) 600 binden fazla işçi katıldı. Ecevit eylemi yasadışı ilan ederek, "kimsenin önünü ardını düşünmeden giriştiği sorumsuz eylemler veya çalımlar yüzünden demokrasimizin tehlikeye düşmesine göz yummayacağız" dedi. Eylem hakkında soruşturma başlatıldı ve 104 kişi tutuklandı.

Ülkenin en kanlı uğraşında katliamcı örgütlerin üzerine gitmek yerine ülkede korunup kollanması gereken bir demokrasi varmış gibi hareket eden hükümet, "demokrasiyi tehdit eden" demokratik kitle örgütlerinin üzerindeki baskıyı artırdı. Pol-Der bu dönemde kapatıldı, kolluk kuvvetlerinin yetki sınırları genişletildi. DİSK, CHP'nin muhalefetteyken Anayasa Mahkemesi'ne iptal ettirdiği güvenlik yasalarını şimdi kendisinin yasalaştırdığını söylüyordu.

Yine Ecevit döneminde yaşanan Maraş katliamının ardından 13 ilde sıkıyönetim ilan edildi. Sıkıyönetim uygulamasının emekçi halk için anlamı gözaltılar, tutuklamalar, grev kararı ertelemeleriydi. Demokratik kitle örgütlerinin tüm protestolarına karşın sıkıyönetim her iki ayda bir uzatılıyordu. Ecevit bu uygulamayı savunurken, "Türk Silahlı Kuvvetleri'nin demokrasiye bağlılığı konusunda içimde en küçük bir kuşku yoktur" diyor, bu sözler 12 Eylül darbesinden sadece bir buçuk yıl

---

önce, Kenan Evren'in genelkurmay başkanlığı sırasında dile getiriliyordu.

1979 yılı ABD'yle yapılan üs ve askeri yardım anlaşmaları ve ekonomi alanında yeni önlem paketleriyle geldi. IMF reçetelerine uygun şekilde hazırlanan ekonomik önlemler neticesinde akaryakıt, taş kömürü, demir-çelik, çimento, benzin, içki ve sigaraya yüksek oranlarda zamlar yapılırken süt, tereyağı, deterjan, sabun, buzdolabı, çamaşır makinesi, televizyon gibi ürünlerin fiyatları serbest bırakıldı ve cumhuriyet tarihinin en yüksek devalüasyonlarından biri bu yıl gerçekleştirildi.

Gerek siyasi alanda yaşanan gelişmeler gerekse ekonominin gidişatı dolayısıyla 1979 yılının 1 Mayıs kutlamalarının işçi sınıfı için özel bir öneme sahip olduğu açıktı. Ancak 1 Mayıs kutlamaları İstanbul başta olmak üzere pek çok kentte yasaklandı, DİSK Genel Merkezi ve üye sendikalar polis tarafından basılarak sendikacılar gözaltına alındı. İstanbul'da 1 Mayıs'ta sokağa çıkma yasağı ilan edildi. 5 Mayıs'ta DİSK Genel Başkanı Baştürk ve 7 DİSK yöneticisi, 6 Mayıs'ta TİP Genel Başkanı Behice Boran ve 33 TİP'li tutuklandı.

Ekonomi alanında yerli ve uluslararası sermayenin beklentilerine göre hareket eden, ekonomik krizin yükünü devalüasyon ve zamlarla emekçi sınıflara yükleyen, emekçi halkı, aydınları, sol örgütleri hedef alan faşist terörün asıl kaynağı belliyken sağ ve solu şiddet düzleminde eşitleyerek ülkücü şiddetin, kitle katliamlarının, siyasi cinayetlerin üzerine gidemeyen, MHP'nin kapatılmasını göze alamayan, kontrgerilla ile hesaplaşamayan Ecevit hükümeti 16 Ekim 1979'da düşürüldü.

Ortanın solunun yegane başarısı, sonraki yıllarda Ecevit'in de itiraf edeceği gibi, ülke tarihinin en devrimci dönemecinde komünizmin önünün kapanması oldu.

20. Yüzyılın Kapanışı: Antikomünizmin "Restorasyonu"

1980 yılı ile başlayan ve Sovyetler Birliği ve reel sosyalist örneklerin birer birer yıkılışı ile tamamlanan on yıllık dönem, 20. yüzyılı kapatacak çoklu düzlemlerde restorasyonu yaşadığımız on yıl ile devam etti.

Türkiye özelinde baktığımızda sözünü ettiğimiz dönemler, altyapısı aynı yılın ocak ayında kurulmuş, 12 Eylül 1980 darbesi ve devamı niteliğindeki kısaca “Özal dönemi” olarak nitelenebilecek on yıl ile 1991 yılı hükümete yerleşen Süleyman Demirelli Doğru Yol Partisi ile Erdal İnönü’lü Sosyal Demokrat Halkçı Parti koalisyonu ile başlayıp 2000’li yılların başında Bülent Ecevit’le sonlanan döneme denk düşer.

Bu yirmi yıllık tarihin ilk yarısında 12 Eylül darbesinin tartışma götürmez ve açıktan antikomünizmi, doğrudan fiziksel saldırılardan dolayı ideolojik saldırılara salınımla ilerleyerek derinleşmiştir. Darbenin zor kullanımı aracılığıyla işçi sınıfının örgütleri kapatılmış, sol, sosyalist, devrimci ve ilerici özneler, aydınlar dolaysız ve açıktan şiddet uygulanmış oldu. Dönemin antikomünizmi, tüm ilerici ve toplumcu değerlere, bilime, sanata ve laisizme yönelen bir boyuta ulaştı. Bu saldırının bütünleyicisi de emperyalizmin kendi literatürüne kattığı yeni ve yeniden liberalleşme saldırısı oldu. Türkiye’de Turgut Özal ile simgeleşen dönem, 12 Eylül zorbalığının neoliberalizm cüretiyle süslendiği bir hale dönüştü. Sözü edilen cüret, piyasacılığı, köşe dönmeçiliği, emeğe ve işçi sınıfına dair ne varsa aşağılayan “iş bilirciliği”, “sınıf atlama” safsatasıyla işbirlikçiliği ve sınıfa ihaneti topluma salgıladı.

1990’lı yıllarda başlayan çoklu restorasyon bu karanlığı ve çürümeyi yeniden kurgulamak üzere devralmış oldu. Türkiye açısından 20. yüzyılı kapatırken restorasyon süreci, emperyalizmin olanak biçiminde sunduğu ve manipülasyon olarak dayattığı gündemlerle ilerlemekteydi. Hem sağda hem de solda neredeyse eşgüdüm ile ilerleyen bir dönemden geçilmekteydi. Burjuva demokrasisi ve bağlantılı kurum ve değerleri yeniden tanımlanırken, sosyal demokrasi tüm geleneksel söylemlerini çöpe atmakla meşguldü.

Antikomünizmin, ‘80’lerde yedeğine başka ilerici ve aydınlanmacı değer karşıtlıklarını alarak yeni ve daha geniş bir cephe aldığından yukarıda söz edilmişti. 1990’lı yılların restorasyonunda bu cephe, kavramlarına, kurumlarına ve öznelerine bürünmeye başladı. Buna göre, “resmî ideoloji”nin her türü, karşısında “sivil” ideolojiyi buluyordu. Sivil ideoloji kendisini sınıflarüstü ilan edip işçi sınıfı örgütlerini, emek gündemlerini dışlamayı tercih ettiğinde aslında dolaysız olarak, sermaye sınıfının yanında yerini almış oldu.

Sınıflar savaşımını görmezden gelmek, sınıf bilincinin yerine farklı aidiyet ve hassasiyetleri koymak, özgürlük ve eşitlik kavramlarının üzerine çizip, serbestlik ve liberallik ilan etmenin basit restorasyon başlıkları olmadığı, çok değil bir on yıl sonra ortaya çıktı.

1990'lar Türkiyesinin restorasyonu, "yeni" solu, "özgürlükçüleri", "otorite karşıtlarını" antikomünist güruhunun içine katarak, dinselşerek gericileştiği, sivilleşerek piyasacılaştığı, özelleşerek devlet yapısını çürüttüğü bir yolda hızla ilerledi.

20. yüzyıl bu frensiz ilerleyişin tozuyla kapanmış oldu. 21. yüzyıla sadece Türkiye'de değil Dünyada kirli başladı. Yeni yüzyıla girildiğinde geniş bir antikomünist cephenin ürünü olan restorasyon, Türkiye Cumhuriyeti'ni Tayyip Erdoğan ve AKP hükümetleriyle cisimleşen felakete bu kirle teslim etmiş oldu.